

Vier psychiaters, vier verschillende opvattingen over euthanasie

Mag je een jonge psychiatrische patiënt met een oersterke doodswens, maar nog een lange levensverwachting, euthanasie geven? Iemand zoals Aurelia? Nog geen dertig jaar oud. Fysiek oké, maar mentaal op? Deze vraag verdeelt de psychiatrie tot op het bot. Vier psychiaters, vier verschillende opvattingen.

Arjen ten Cate en Ingrid Willems 27-01-18, 10:02

Laatste update: 10:21

18

Julia Dotulong van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP), die voor de belangen van psychiaters opkomt, is op haar hoede. „Nee”, zegt ze stellig. „Op de zaak Aurelia kan ik niet ingaan.” De vereniging is bezig met het opstellen van nieuwe richtlijnen rondom euthanasie in de psychiatrie. Maar wat daar precies in komt te staan, wordt voorlopig geheim gehouden. „Het zal geen spectaculaire wijziging zijn.”

Lees ook

Aurelia Martens Maria Bruggers

PREMIUM

Aurelia krijgt na acht jaar lijden haar vurig gewenste dood

[Lees meer](#)

Aurelia Martens Maria Bruggers

Een taboedoorbrekend afscheid

[Lees meer](#)

De vereniging wil geen duidelijk standpunt innemen over die ene, extreem moeilijke vraag. Heel even geeft Dotulong een klein inkijkje: „Mensen die psychisch lijden, zijn eigenlijk nooit uitbehandeld”, zegt ze. Maar betekent dit dat ze geen euthanasie mogen krijgen? „Daar kan ik niet op ingaan...” Het is tekenend voor de worsteling en verdeeldheid binnen de psychiatrie.

Het aantal psychiatrisch patiënten dat euthanasie krijgt, is de afgelopen jaren flink gestegen. Nog steeds geen extreem grote groep, zo benadrukt Dotulong. Maar de discussie begint wel steeds meer te leven. In Brabant kreeg in 2016 dertiger Eelco euthanasie. Fysiek niets aan de hand, mentaal helemaal gesloopt. Hetzelfde geldt voor Aurelia.

Frank Koerselman

Psychiaters nemen wel stelling. Voor of tegen euthanasie voor psychisch lijden. Groot tegenstander is emeritus hoogleraar psychiatrie Frank Koerselman. Hij vindt namelijk dat psychiaters hier niet over kunnen oordelen. Want zelfs psychiaters zijn niet in staat zodanig in het hoofd van de patiënt te kijken dat hij of zij kan beoordelen of een doodswens gerechtvaardigd is. „We

overschatten onszelf als beroepsgroep.”

Koerselman neemt geen blad voor de mond. Hij is overduidelijk tegenover patiënten die met een euthanasiewens komen. Zijn antwoord is volmondig nee. „We zijn er niet om te doden, we zijn er om mensen beter te maken. En als dat niet lukt, dan is het onze taak het lijden draaglijk te maken. Helaas kennen we in Nederland nauwelijks palliatieve behandelingen in de psychiatrie. Daarin schieten we schromelijk tekort. Het komt mede door de bezuinigingen dat we ernstige patiënten met een doodswens te weinig aandacht kunnen geven.” Koerselman wil niet ingaan op de euthanasie van Aurelia. Hij geeft alleen in algemene zin zijn opvatting.

Frank Koerselman © Hollandse Hoogte / Kick Smeets

De hoogleraar vindt dat Nederland volstrekt verkeerd bezig is als het gaat om euthanasie. Hij noemt het een hellend vlak. „Pas toen euthanasie in de fysieke geneeskunde mogelijk werd, zijn we begonnen met het ontwikkelen van goede palliatieve zorg. Dat is toch de omgekeerde volgorde? In de psychiatrie gebeurt nu hetzelfde. Er is geen beleid voor chronische patiënten, maar we staan wel euthanasie toe.” Koerselman is ervan overtuigd dat psychiatrische patiënten geen nuchtere, verstandelijke afweging kunnen maken of voortleven al dan niet mogelijk is. „Er zijn altijd emoties als angst, schaamte of woede. Het is met het ziektebeeld een illusie te denken dat zo'n beslissing weloverwogen is.”

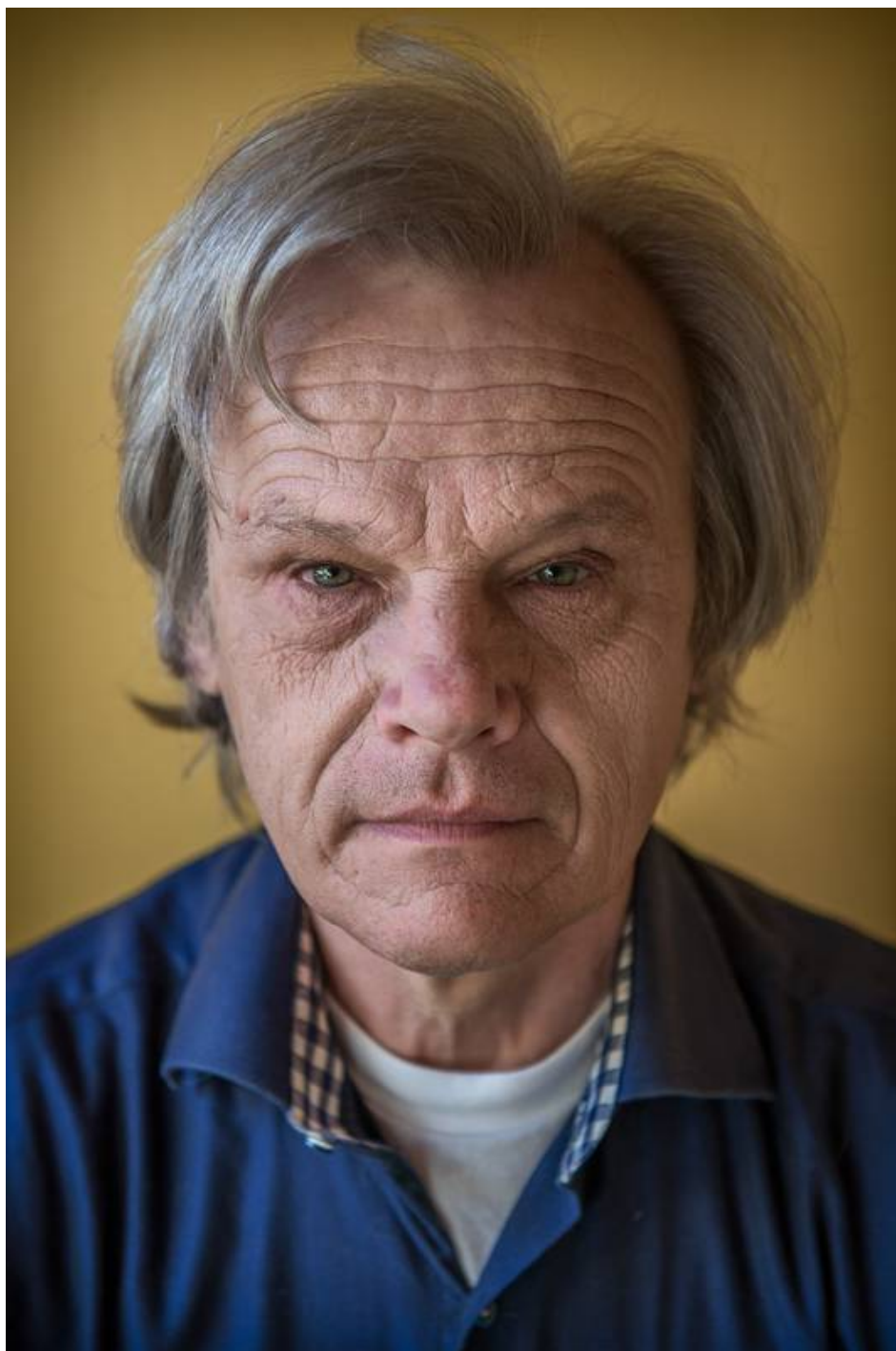
Maar het is toch veel gruwelijker als mensen voor de trein springen? „Ja natuurlijk, maar ik vind dat een chantage-argument. Als iemand zo suïcidaal is dat het risico reëel is, moet je die patiënt vasthouden, desnoods voor langere tijd. Ik geef toe, dat is niet altijd makkelijk. Want ook in mijn praktijk maakte ik mee dat mensen er zelf een eind aan maakten. Meestal gebeurde dat onverwacht. Zoals ik al zei, we overschatten onszelf als beroepsgroep. En gewelddadige suïcides hebben een eigen dynamiek, die je met geplande euthanasie niet kunt voorkomen.”

Koerselman zegde zijn lidmaatschap van de NVvP op omdat zijn beroepsgroep bij het maken van richtlijnen voor euthanasie volgens hem zelfs verder gaat dan wettelijke mogelijkheid patiënten op deze wijze uit hun lijden te verlossen. Oh ja, hij hangt geen religie aan. „Mijn opvatting heeft niets te maken met religie, laat daar geen misverstand over bestaan.”

Menno Oosterhoff

Hoe anders oordeelt psychiater Menno Oosterhoff. Hij is blij met de aandacht voor het verhaal van Aurelia. „Dit moet in de openbaarheid worden besproken, want er bestaan zoveel misvattingen over psychisch lijden”, aldus de expert die zelf een dwangstoornis heeft.

Oosterhoff kent Aurelia inmiddels persoonlijk. Hij leest het blog van de vrouw uit Deventer. Het grijpt hem aan. Het is volgens de psychiater niet aan de massa, of een beroepsgroep om een oordeel te geven over één specifieke patiënt. „Alleen de patiënt zelf, diens arts en psychiater kunnen een goede inschatting maken. Aurelia lijdt al sinds haar tienerjaren, er is nooit verbetering opgetreden. Hoe kun je dan, zonder dat je haar kent, zeggen: euthanasie mag niet?”

Menno Oosterhoff © Corné Sparidaens

Onlangs stelden verschillende psychiaters een petitie op met als strekking: de euthanasieregels zijn te ruim geworden, er wordt te snel toegegeven aan een doodswens. Oosterhoff tekende die petitie niet. „Ik vind uit de grond van mijn hart, dat ziek zijn geen keuze is, ook niet bij psychische aandoeningen. Bovendien ervaar ik dat aan den lijve, omdat ik een dwangstoornis heb”, schrijft hij in een blog over Aurelia, dat deze krant ter inzage kreeg.

Er zijn volgens Oosterhoff te veel vooroordelen over mensen met psychische problemen die een doodswens hebben. „Dat ze een gebrek aan wilskracht hebben, is zo'n vooroordeel. Vooroordelen over mensen houden vaak moeilijker stand als het om een concreet persoon gaat. Als je Aurelia's verhaal zelf kent. Zij is terminaal omdat haar ziel het begeeft. Er zijn te vaak theoretische bezwaren tegen euthanasie.”

Jim van Os

Jim van Os is hoogleraar Psychiatrische Epidemiologie en Publieke GGZ aan het UMC Utrecht en staat eigenlijk tussen Oosterhoff en Koerselman in. „Ja”, erkent hij. „Er is ondraaglijk lijden in de psychiatrie.” Maar: „Nee, met psychisch lijden ben je eigenlijk nooit uitbehandeld.” Zo zijn er voorbeelden van patiënten met een oersterke doodswens, die om euthanasie vroegen en het niet kregen en nu een gelukkig leven leiden, omdat ze bijvoorbeeld de liefde van hun leven hebben gevonden.

Jim van Os © Tessa Posthuma De Boer

Van Os maakt zich zorgen over de groeiende vraag naar euthanasie in de psychiatrie. Op de specifieke zaak 'Aurelia' wil hij niet ingaan. „Maar in algemene zin kun je je afvragen of we genoeg hebben gedaan om deze mensen te helpen.” De psychiatrische wereld richt zich volgens hem nu vooral op technische, medische oplossingen. „Naar palliatieve oplossingen, spirituele oplossingen, wordt veel te weinig gekeken. Hoe komt het dat iemand dood wil? Hadden we in een eerder stadium niet iets kunnen doen?” Ook deze hoogleraar constateert dat de GGZ

in Nederland door bezuinigingen onder druk staat. Gevaarlijk, zo zegt hij. GGZ Nederland wil niet op die kritiek ingaan.

Bram Bakker

De bekende en niet onomstreden psychiater Bram Bakker maakte euthanasie in de psychiatrie van dichtbij mee, toen één van zijn vrienden in 2015 overleed. Hij is kritisch: „Wettelijk gezien, mag het. Maar een oordeel over psychisch, ondraaglijk lijden is altijd subjectief. Daar mag je als psychiater geen stelling in nemen, dat is heel eng. En ik vind euthanasie veel te ver gaan. Is geen andere mogelijkheid? Mensen opvangen en verzorgen, zoals een hospice voor terminale patiënten?”

Bakker, geboren in Zwolle, zette samen met een collega een handtekeningenactie op, om bezwaar te maken tegen het geven van euthanasie aan mensen die nog niet uitbehandeld zijn. „We kregen binnen no-time 80 handtekeningen binnen, zonder echt ons best te doen.”

Bram Bakker © AD

Vier psychiaters, vier verschillende meningen. Over één ding zijn ze het wel eens: dit probleem moet besproken worden. Op congressen, onderling, tijdens de opleiding tot psychiater. Maar of er ooit consensus ontstaat over die ene, moeilijke vraag?

DE VIER PSYCHIATERS

Bram Bakker (Zwolle, 1963) is één van de meest bekende psychiaters in ons land. Hij behandelt ook veel bekende Nederlanders en verschijnt regelmatig in tv-programma's om zijn mening te geven. Eén van zijn vrienden kreeg in 2015 euthanasie wegens ondraaglijk psychisch lijden. Bakker vindt dat een psychiater nooit een oordeel kan en mag geven over euthanasie voor psychisch lijden. Hij stelde samen met een collega een petitie op om aandacht te vragen voor zijn visie.

Jim van Os (Utrecht, 1960) is hoogleraar psychiatrie. Hij is werkzaam op het Universitair Medisch Centrum Utrecht en daarvoor op de universiteit in Maastricht. De hoogleraar sprak zich de afgelopen jaren regelmatig uit over de Euthanasiewet. Hij vindt dat die te veel is verruimd. Bovendien maakt Van Os zich grote zorgen over de bezuinigingen in de GGZ. Daardoor zouden psychiatrisch patiënten niet goed genoeg geholpen worden.

Menno Oosterhoff (Harlingen, 1955) is psychiater in het hoge noorden en is Teamleider polikliniek dwangstoornis bij Lentis. Hij schreef het boek Vals Alarm, over dwangneuroses. Oosterhoff lijdt zelf aan een dwangneurose. Voor het boek kreeg hij de eerste Antonie Kamerling-prijs, vernoemd naar de bekende acteur die in 2010 zelfmoord pleegde. De psychiater, die een eigen blog heeft, roept al jaren op tot meer begrip voor mensen met een psychische stoornis.

Frank Koerselman (Jakarta Indonesië, 1947) is emeritus hoogleraar psychiatrie en is in Nederland welhaast de grootste tegenstander van euthanasie in de psychiatrie. Hij werkte als psychiater altijd met de zwaarste gevallen. Koerselman vindt dat zijn beroepsgroep patiënten beter moet proberen te maken en dat psychiaters niet 'moeten doden'. Hij vindt dat Nederland verkeerd bezig is, als het gaat om euthanasie en daarom zegde hij zijn lidmaatschap voor de NVvP, de vereniging van psychiaters, op.